

BİLİŞİM ÇAĞININ ORTAYA ÇIKARDIĞI TEMEL BİR İNSAN HAKKI OLARAK UNUTULMA HAKKI

*The Right to be Forgotten as a Fundamental Human Right that the
Information Age Has Discovered*

Hasan ELMALICA*

ÖZET

Bireyin mahremiyet hakkı ilk insanın ortaya çıkışından günümüze uzanan süreçte giderek artan bir öneme sahip olmuştur. Gerçekten temel hak ve özgürlükler kataloğunun en başta gelenlerinden birisi de mahremiyet hakkıdır. Bununla birlikte mahremiyet hakkıyla çatışan bir takım haklar mevcuttur. Bunlar arasında kamunun haber alma hakkı ile ifade özgürlüğü sayılabilir. Teknolojideki gelişmelerle birlikte her türlü şahsi bilgilerin bazen rızaya dayalı bazen de kimi zorunluluklardan ötürü kamusal alan yahut özel sektörle paylaşılması zorunluluğu söz konusu olabilmektedir. Bu durumda kişisel bilgilerin korunabilmesi çok önemlidir. Kişisel verilerin üçüncü kişiler ya da daha genel ifadesi ile kamuya paylaşılması durumunda bireyin mahremiyet hakkı ile kamunun haber alma özgürlüğü ve ifade özgürlüğü hakları karşı karşıya gelmektedir. Haklar arasında meydana gelen bu çatışma durumunda dengenin gözetilmesi ve hangi hakka üstünlük tanınacağı ve hangi doğrultuda karar verileceği son derece önemlidir. Bu çerçevede son dönemde tartışılmaya başlanan ancak henüz üzerinde bir mutabakat sağlanamamış olan “*unutulma hakkı*” uygulaması kişisel verilerin korunması hakkının bir görünümü olarak gerekli güvenceyi ve dengeyi sağlayabilecek mi bunu

* Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD. Yüksek Lisans Öğrencisi

zamanla göreceğiz. Söz konusu tartışmalar ışığında unutulma hakkı üzerine yapılan bu çalışma konuyu çeşitli yönleriyle ele almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kişisel verilerin korunması, mahremiyet hakkı, haber alma hakkı, unutulma hakkı, Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın unutulma hakkı kararı.

ABSTRACT

The importance of a person's right of confidentiality has been raising since day first humankind appeared until today. In fact, out of the fundamental rights of freedom, confidentiality is one of the leading ones. However, there are rights that interfere with confidentiality. Public's right to receive news and freedom of speech are among these rights. With the advancements in technology, in some cases sharing all kinds of personal information may be compulsory either by consent or necessity. In this case, protection of personal information is highly important. In case of personal information being shared with the third parties or the public in general, a person's confidentiality conflicts with public's right to receive news and freedom of speech. In the case of this conflict, it is important to pursue balance to decide which right to place importance on and to choose which direction to go about. Within this frame, we will see over time whether "the right to be forgotten" that has been discussed recently but hasn't resulted in an agreement yet, will be able to provide protection of confidentiality and be able to build balance between the rights. In the light of the ongoing discussions about "*the right to be forgotten*", this study will handle the subject from various aspects.

Keywords: Protection of personal information, right of confidentiality, right to receive news, European Court of Justice's right to be forgotten declaration

GİRİŞ

İnsanın doğası gereği sahip olduğu merak duygusu ve bilme isteği nedeniyle başkaları hakkında bilgiye ulaşmak insanlığın ortaya çıkışından günümüze kadar önemli bir konu olmuştur. Teknolojideki gelişmelerle birlikte bilgiye ulaşma, onu işleme ve yayma imkanlarının kolaylaşması nedeniyle bilme isteğinin farklı görünüm şekilleri oluşmaya başlamış, gerçek ve tüzel kişiler -başta devlet olmak üzere- siyasal, ticari, sosyolojik, güvenlik ve benzeri sebeplerle bilme isteğini dışa vurmaya başlamıştır. Bilme isteğinin yanı sıra kişiler de bazen kimi zorunluluklar sebebiyle kişisel verilerini diğer

kişilerle (kamusal alanda ve özel alanlarında) paylaşmak durumunda kalmaktadırlar. Bunların sonucunda ise özel yaşam alanının korunması ihtiyacının bir görünümü olarak kişisel verilerin korunması konusu daha çok tartışılmaya başlanmıştır. Bu korumanın nasıl sağlanacağına ilişkin ulusal ve uluslararası nitelikte birçok düzenleme yapılmıştır. Bu konudaki düzenlemelerden biri olan Avrupa Birliği'nin (AB) 24 Ekim 1995 tarih ve 95/46/EC sayılı "*Kişisel Verilerin İşlenmesi ile İlgili Bireylerin Korunması ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımına İlişkin Direktifi*"nde¹ kişisel verilerin toplanması, kayıt altına alınması, düzeltilmesi ve silinmesi belli koşulların varlığına bağlanmıştır. Direktif'te belirtilen koşulların gerçekleşmesi halinde kişinin şahsına ilişkin kişisel verileri sildirmekte menfaatinin/hakkının olduğu kabul edilmiştir. Direktifte kişisel verilerin silinmesini talep edebilme hakkı olarak ifade edilen bu hak, Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın 13 Mayıs 2014 tarihli kararında² "*unutulma hakkı*" olarak ifade edilmiştir. Unutulma hakkı üzerine yapılan tartışmalar, getirilen çeşitli eleştiriler ve bu konuda yapılan düzenlemeler bu hak konusunda ciddi ilerleme kaydedilmesini sağlamıştır. Bunun yanında hala bir takım konularda eleştirilen bu hakkın kişisel verilerin korunması hakkının bir görünümü olarak bireylere gerekli korumayı sağlayıp sağlayamadığını zamanla göreceğiz.

Bu makalede öncelikle kişisel veri kavramından yola çıkılarak kişisel verilerin korunması hakkı ve bunun görünüm şekillerinden biri sayılabilecek olan unutulma hakkı üzerinde durulmuş; unutulma hakkı kavramı, bu hakkın ortaya çıkışı, gelişimi, kapsamı, bu hakka getirilen eleştiriler, Avrupa Adalet Divanı'nın unutulma hakkına dair kararı ve Türk hukukunda unutulma hakkına ilişkin durum çeşitli yönleriyle ele alınmıştır.

I- KİŞİSEL VERİ KAVRAMI

Kişisel verinin ne olduğuna ilişkin tanımlamalara geçmeden önce kişisel verilere ilişkin olarak farklı sınıflandırmaların olduğunu belirtmekte fayda vardır. İnsanın varoluşundan kaynaklanan kişiliğine ait bilgiler (kişinin adı, kimlik bilgileri, medeni durumu vb...) ve teknolojinin gelişmesiyle insanın modern toplumda yer alması nedeniyle kendisine verilen ya da çeşitli hizmetlere ulaşmasında kullandığı bilgiler (banka hesap numarası, telefon

¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0046:en:HTML>
(Erişim Tarihi: 02.01.2016)

² http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf?doclang=EN&docid=152065
(Erişim Tarihi: 02.01.2016)

numarası, elektronik posta adresi vb...) kişisel veri olarak kabul edilmektedir³.

Kişisel veri kavramına ilişkin ulusal hukukumuzda ve uluslararası hukukta üzerinde mutabık olunan bir tanım bulunmamaktadır. Uluslararası hukuka baktığımızda 28.01.1981 tarihli ve 108 numaralı "*Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Şahısların Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme*"nin⁴ 2. maddesinde "*Kişisel nitelikteki veriler; kimliği belirtilen veya belirtilebilen gerçek kişiyle ilgili tüm bilgileri ifade eder*" şeklinde tanımlanmıştır. Avrupa Birliği'nin(AB) 95/46/EC sayılı Direktifi, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) "*Kişisel Verilerin Korunması Rehber İlkeleri*"⁵ gibi birçok uluslararası metinde de benzer tanımlar yapılmıştır.

Türk hukuku açısından kişisel veriden ne anlaşılması gerektiğine ilişkin yürürlükte bulunan kanunlarda doğrudan bir tanım yer almamakla birlikte, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK)⁶ 135. maddesinin gerekçesinde; "*Gerçek kişiyle ilgili her türlü bilgi, kişisel veri olarak kabul edilmelidir. Söz konusu suç tanımında kişisel verilerin bilgisayar ortamında veya kağıt üzerinde kayda alınması arasında bir ayırım gözetilmemiştir*" şeklinde bir tanımlamada bulunulmuştur. 2010 Anayasa değişikliği⁷ ile Anayasa'nın⁸ (AY) 20. maddesine eklenen 3. fıkra uyarınca çıkarılan 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun⁹ 3. maddesinde bu konudaki uluslararası metinlerle uyumlu bir biçimde; "*Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*" kişisel veri olarak nitelendirilmiştir. Bu tanım her ne kadar uluslararası hukuk alanındaki metinlerle benzer olsa da 2008 tarihli Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun Tasarısı'nda¹⁰ "*Belirli veya kimliği belirlenebilir gerçek ve tüzel kişilere ilişkin bütün bilgiler*" şeklinde, diğerlerinden yararlanılarak yapılmış daha geniş bir tanım yer almaktaydı.

³ Dülger, M., Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku, Seçkin Yayınevi, 4. Bası, Ankara, 2014, s. 577.

⁴ <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/108> (Erişim Tarihi: 03.01.2016)

⁵ <http://www.oecd.org/internet/ieconomy/oecdguidelinesontheProtectionofPrivacyandtransborderflowsofpersonaldata.htm> (Erişim Tarihi: 03.01.2016),

⁶ RG, 12.10.2004/25611

⁷ RG, 13.5.2010/27580

⁸ RG, 09.11.1982/17863

⁹ RG, 7.4.2016/29677

¹⁰ 22.4.2008 tarihinde TBMM'ye gönderilen tasarı metni için bkz. <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0576.pdf> (Erişim Tarihi: 02.01.2016)

Zira diğer tanımlarda sadece gerçek kişiler hakkındaki bilgiler kişisel veri olarak kabul edilmişken, bu tasarıda hem gerçek hem de tüzel kişiler hakkındaki bilgiler kişisel veri olarak kabul edilmiştir.

Kişisel veri kavramı Türk hukukunda birçok yargı kararına da konu olmuştur. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun(CGK) güncel bir kararında "*...kişinin; Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, adı, soyadı, doğum tarihi, doğum yeri, nüfusa kayıtlı olunan yer (İl, İlçe, mahalle veya köy), anne ve baba adı, medeni hali (Evli, bekâr, boşanmış), nüfusa kayıtlı olduğu cilt ve aile sıra no, kan grubu, evlenme tarihi, boşanma tarihi ve mahkeme kararı bilgileri, adı-soyadı veya diğer kayıt düzeltmeleri, vatandaşlıktan çıkarılma bilgileri, evlatlık ilişkisi, adresi, dini, bitirilen okullar (ilk-orta-yüksek), hastalıkları, hastalıkları ile ilgili tahlil sonuçları (DNA bilgileri), mali durumu (servet, aldığı ücretler), ahlaki eğilimleri, zaafları, çevre ile ilişkileri, hatıra, anı ve günlükle ilgili defterindeki bilgileri, siyasi görüşü (oy verdiği partiler, üye olduğu dernekler), alışkanlıkları, sevdiği kitaplar veya gazeteler, alışveriş eğilimleri, vergi numarası, e posta adresi ve şifresi, banka bilgileri, bilgisayarının IP numarası, emeklilik ve kurum sicil numarası, aldığı ödüller, parmak izi, avuç içi izleri, mektupları, yazıları, kitapları, telefon numaraları, mesajları, fiziki kimliği (boy, kilo, engellilik durumu, ten rengi, göz rengi, saç rengi ve şekli, sesi, genel görünüm, ayak ve beden numarası ve çok daha fazla bilgi kişisel veri kapsamında değerlendirilebilecektir...*"(CGK 17.06.2014, 2012/12-1510 E, 2014/331 K.) şeklinde örneklendirmek suretiyle kişisel verinin ne olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Kararda kişisel veriye ilişkin olarak çok fazla örnek gösterilmesine rağmen bilişim ve teknoloji alanındaki gelişmeler nedeniyle kişisel verileri bu örneklerle sınırlandırmak mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla da kişisel veri sayılabilecek tüm verilerin kanun koyucu tarafından önceden öngörülerek tahdidi olarak sayılması mümkün değildir. Bu durumun, suçun konusunu oluşturan kişisel veri kavramının çok geniş yorumlanması sonucu "*suçta ve cezada kanunilik ilkesini*" ihlal edecek uygulamaların ortaya çıkması nev'inden bir takım olumsuz sonuçları doğurabileceği söylenebilir. Bu tür olumsuz sonuçların doğabilmesi ihtimaline rağmen yukarıda değinilen ulusal ve uluslararası metinlerdeki şekliyle genel bir tanımın yapılmasının yerinde olduğu kanaatindeyim. Genel bir şekilde yapılacak olan kişisel veri tanımının doğası gereği içerisinde barındırdığı bir takım nitelikleri olacaktır. Buna göre, kişinin kimliğini belirleyen veya belirlenebilir kılan, kişiyi toplumdaki diğer kişilerden ayıran, kişinin yetkisiz üçüncü kişilerle paylaşmadığı, sadece veri sahibinin rızası olması durumunda 3. kişilerin ulaşabileceği, gerçek ve/veya tüzel kişilere ait her türlü bilgi kişisel veri olarak kabul edilebilir.

II.- KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HAKKI

Kişisel verilerin korunması hakkı ile unutulma hakkı birbirleriyle bağlantılı kavramlardır. Her iki hakkın özünde de bireyin onurlu yaşaması, kişiliğini serbestçe geliştirmesi, kişisel verileri üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilmesi, geçmişte kalmış ancak tekrar gündeme gelmesi rahatsızlık oluşturabilecek kişisel verilerin kişi aleyhinde kullanılmasının önüne geçilmesi düşüncesi yatmaktadır. Bu nedenle unutulma hakkı üzerine açıklama yaparken kişisel verilerin korunması hakkından bağımsız bir açıklama yapılabilmesi mümkün olmayacaktır.

Kişisel verilerin korunması hakkı, temel hak ve özgürlükleri arasında yer almakta olup, kişinin onur ve şahsiyetinin korunmasının, kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi hakkının özel bir biçimi olarak, bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır. Teknoloji alanındaki gelişmeler nedeniyle giderek önemli bir konu haline gelen kişisel verilerin korunması hakkı, bireyin özgür iradesiyle kendi yaşamını bizzat kontrol edebilme isteğinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyin kişiliğini serbestçe geliştirmesi, kişiliğinin korunması ve özgür bireylerden oluşan bir toplum düzeninin oluşturulması, kişiye devlet veya başkaları tarafından rahatsız edilemeyeceği özerk bir alanın sağlanması ancak bireyin kişisel verilerinin korunması hakkıyla mümkün olacaktır.

Kişisel verilerin korunması hakkı 1970'lerden sonra büyük önem kazanmıştır. Bunda, bilişim ve teknoloji alanındaki ilerleme, veri toplama, yayma ve bunları işleme konusundaki gelişmeler ve buna bağlı olarak da kişilerin mahremiyet alanlarının daha savunmasız hale gelmesi önemli bir rol oynamıştır. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin ulusal düzeydeki düzenlemelerin artması, özellikle kişisel verilerin korunması alanında yeterli düzenlemesi bulunmayan ülkelerle veri paylaşımı ve verilerin sınır ötesine aktarılmasında sorunlar yaşanmasına neden olmuştur. Bu nedenle, ulusal düzeyde kişisel verilerin korunmasına yönelik düzenlemelerin farklılık taşımalarının meydana getirdiği sorunlar, ülkelerin uluslararası sistemin işlerliği için kişisel verileri koruma sistemlerini uyumlaştırmalarını zorunlu kılmıştır. Uluslararası düzeyde Avrupa Konseyi (AK), Avrupa Birliği (AB), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Birleşmiş Milletler (BM) başta olmak üzere çeşitli uluslararası kuruluşlar kişisel veriler konusunda

bölgesel ve/veya uluslararası nitelikte bağlayıcılığı olan sözleşme ve benzeri metinler oluşturmaya başlamıştır¹¹.

Kişinin kişisel verilerinin korunması hakkına ilişkin düzenlemelere bakıldığında, bu konudaki en eski düzenlemelerden sayılan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (AİHS)¹² açık bir düzenleme yer almayıp, sözleşmenin 8. maddesi çerçevesinde değerlendirilme yapılmaktadır. AİHS'nin 8. maddesinin başlığı "*özel ve aile hayatına saygı*" olarak adlandırılmış olsa da maddenin içeriğine bakıldığında sadece özel ve aile hayatının değil, "*konut dokunulmazlığı*" ve "*haberleşmenin gizliliği*" haklarının da koruma altına alındığı görülmektedir¹³. Söz konusu sözleşmede düzenlenen hak ve özgürlüklerin ihlali iddialarıyla ilgili yargılama görevi bulunan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)¹⁴, kişisel verilerin kişinin özel yaşam alanı içinde yer aldığını kabul etmiş ve kişisel verilerin korunması hakkının ihlali iddialarını 8. madde kapsamında değerlendirmiştir¹⁵ (*Z/Finlandiya*¹⁶ *Davası*, *Amann/İsviçre Davası*¹⁷, *Rotaru/Romanya Davası*¹⁸, *Leander/İsviçre Davası*¹⁹, *Kopp/İsviçre Davası*²⁰).

95/46/CE sayılı Direktifte, kişisel nitelikteki verilerin işlenmesine ilişkin ulusal mevzuatların amacının, başta kişisel mahremiyet hakkı olmak üzere

¹¹ T.C. Cumhurbaşkanlığı, Devlet Denetleme Kurulu, 27/11/2013 Tarih ve "*Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Ulusal ve Uluslararası Durum Değerlendirmesi ile Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Gerçekleştirilen Denetim Çalışmaları*" Konulu Denetim Raporu, s. 779. <http://www.tccb.gov.tr/ddk/ddk56.pdf> (Erişim Tarihi: 02.01.2016)

¹² AİHS, 4.11.1950 tarihinde Roma'da imzalanmış, Türkiye AİHS'yi 10 Mart 1954'te onaylayarak yürürlüğe koymuştur. http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf (Erişim Tarihi: 02.01.2016)

¹³ Madde 8: Özel Hayatın ve Aile Hayatının Korunması

1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olması koşuluyla söz konusu olabilir.

¹⁴ AİHM'nin resmi sayfası için bkz. <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>

¹⁵ Tezcan, D.; Erdem, M. R.; Sancaktar, O., *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu*, Seçkin Yayıncılık 2. Bası, Ankara 2004, s. 385.

¹⁶ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58033> (Erişim Tarihi: 02.02.2016)

¹⁷ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58497> (Erişim Tarihi: 06.01.2016)

¹⁸ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58586> (Erişim Tarihi: 06.01.2016)

¹⁹ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57519> (Erişim Tarihi: 06.01.2016)

²⁰ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58144> (Erişim Tarihi: 06.01.2016)

AİHS'nin 8. maddesinde ve AB hukukunun genel prensiplerinde öngörülen temel hak ve özgürlükleri korumak olduğunun belirtilmesi de kişisel verilerin özel hayat kapsamında kabul edildiğinin göstergesidir.

Türk hukuku açısından ise, AİHS'nin 8. maddesinde yer alan özel hayata ilişkin düzenleme Anayasa'nın 20, 21 ve 22. maddelerinde karşılığını bulmaktadır. Anayasanın 20. maddesinin 3. fıkrasında *"Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir."* denilerek, kişisel verilerin korunması, özel hayatın gizliliğinin korunması kapsamında güvenceye kavuşturulmuştur. Özel hayatın gizliliği hakkı ile korunan hukuki menfaatlardan biri de kişinin kendisine ilişkin herhangi bir bilginin; kendi rızası olmaksızın açıklanmaması, yayılmaması, bu bilgilere başkaları tarafından ulaşılabilmesi ve rızası hilafına kullanılmaması, kısaca bu bilgilerin mahrem kalması konusundaki menfaattir²¹. Bu nedenle kişisel verilerin korunması hakkının da bu madde kapsamında ele alınması doğru bir yaklaşım olmuştur. Bununla birlikte kişisel verilerin, özel hayatın gizliliği hakkının geleneksel yaklaşımıyla ve bu alanda benimsenen ilkelerle korunmaya çalışılmasının, teknolojik alanda yaşanan gelişmeler karşısında yetersiz kaldığı, kendine özgü bazı gereklilikleri nedeniyle ayrı bir alan olarak ele alınması gerektiği de ileri sürülmektedir²².

III.- UNUTULMA HAKKI

A.- Unutulma Hakkı Kavramı ve Ortaya Çıkışı

Kişisel veriler dijital ortamlarda bir kez paylaşılmakla birlikte buralarda kayıt altına alınmakta, kayıt altına alınan bu bilgiler bilişim alanındaki ilerlemenin de etkisiyle kimi zaman 3. kişiler tarafından bireyin rızası dışında kullanılmakta, bireyin kişisel verileri deyim yerindeyse ifşa olmaktadır. Bireylerin mahrem alanlarına ilişkin olan bilgilerin rızaları dışında

²¹ AYM, 15/4/2014, Başvuru No: 2013/2284 (Işıl Yaykır Başvurusu).; 18/05/2011, 2009/1 E, 2011/82 K.; 31/03/1987, 1986/24 E, 1987/7 K. sayılı kararları

²² Aktaran: Salihpaşaoğlu, Y., "Özel Hayatın Kapsamı: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Işığında Bir Değerlendirme", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, Y. 2013, Sa. 3, s. 244.

kullanılması sonucu oluşan durumu ortadan kaldırmak için kişisel verilerin korunması hakkının bir görünümü sayılabilecek olan "*unutulma hakkı*" kavramı gündeme gelmiştir.

"*Unutulma hakkı*", dijital hafızada yer alan bireylere ait rahatsız edici her türlü kişisel içeriğin, yine bireylerin talebi üzerine bir daha geri getirilemeyecek biçimde ortadan kaldırılması/sililmesi olarak tanımlanmıştır²³. Bu hak yabancı kaynaklarda genellikle "*the right to oblivion*" veya "*the right to be forgotten*" olarak ifade edilmiştir²⁴. Unutulma hakkının, bireyin geçmişi ile geleceğini serbestçe şekillendirme dolayısıyla dijital dünyada kişisel verilerini özgürce kullanma veya kullandırmama isteğinin doğal bir sonucu olduğunu belirtebiliriz²⁵. Söz konusu tanımlara bakıldığında zaman göze çarpan ilk husus, unutulma hakkını bireylerin dijital dünyadaki kişisel verileri üzerindeki tasarruf hakkının bir uzantısı olarak talep edilebilmeleri; diğer husus ise, bireylerin rahatsız edici bulunduğu kişisel verilerin geleceklerini olumsuz etkilememesi için, bu verilerin bir daha geri getirilemeyecek biçimde ortadan kaldırılmasını isteyebilmeleridir.

Unutulma hakkı, bireyin çerçevesi ulusal ve uluslararası metinlerde çizilen her türlü kişisel verisinin korunmasını sağlayan bir haktır. Kişisel verilerin kişinin rızası dışında yayılması sonucunda kişinin temel hak ve özgürlüklerinin tamamı (insanca yaşama hakkı, insan onuru, kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı ve bunun gibi insanın birey olarak kendine özgü kişiliği ve sırf insan olması nedeniyle sahip olduğu haklar) doğrudan etkilenmektedir²⁶. Her türlü kişisel verinin sınırsız biçimde kayıt altına alındığı bir kere kayıt altına alınmasından sonra hızlı ve geniş paylaşım nedeniyle ortadan kaldırılmasının oldukça zor olduğu günümüz teknolojisinde, bireyin kişisel verilerine yönelik sildirme hakkı, yaşamını özgürce sürdürmesi adına her zaman yeterli olmadığı için, bireyin dijital

²³ Gülenler, S., "Dijital Hafızadan Silinmeyi İstemek: Temel Bir İnsan Hakkı Olarak 'Unutulma Hakkı'", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Y. 2012, Sa. 102, s. 226.

²⁴ Akgül, A., "Kişisel Verilerin Korunmasında Yeni Bir Hak: 'Unutulma Hakkı' ve AB Adalet Divanı'nın 'Google Kararı'", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* C. Ocak-Şubat 2015, Sa.116, s. 16.

²⁵ Akgül, s. 16.

²⁶ Ünsal, Ç. Z., "Google'ın Yeni Gizlilik Politikası Google Inc. Tarafından 1 Mart 2012 Tarihinde Yayımlanan Politikasının Kişisel Verilerin Korunması İlkeleri ile Uyumluluğu ve Avrupa Birliği'nin 95/46/EC Sayılı Veri Koruma Direktifi Açısından Değerlendirilmesi", *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1) 2013, s. 121.

ortamlarda yer alan kişisel verilerinin korunması amacıyla kişisel verilerin çıkmıştır²⁷.

Unutulma hakkına yönelik çalışmalara baktığımızda, bu konudaki kanun çalışmalarının ilkinin 2010 yılında Fransa'da, internette unutulma hakkının oluşturulmasına yönelik yapıldığı görülmektedir. Kanun teklifinde, ilgilinin isteği ile veya makul bir süreden sonra e-mail ve telefon mesajlarının tamamıyla yok edilmesi konusunda internet ve telefon firmalarına yükümlülük getirilmesine ilişkin düzenleme öngörülmüştür²⁸. Unutulma hakkı üzerindeki tartışmaların, AB Komisyonu'nun 25 Ocak 2012 tarihli 95/46/EC sayılı Kişisel Verilerin Korunması Direktifi'nin yeniden gözden geçirilmesi ve üye devletlerin iç hukuklarında doğrudan uygulama bulacak şekilde değiştirilmesi yönündeki önerisinin ardından arttığı görülmektedir. Değişiklik önerisi teknolojideki gelişmelere uygun bir biçimde 95/46/EC sayılı Direktif'in yerine geçmek üzere, kişisel verilerin kullanımına ilişkin olarak bireylerin mahremiyetlerinin korunmasına odaklanmıştır²⁹. Bu öneri (reform paketi), veri koruma konusunda cezai suçların önlenmesi, tespit edilmesi, soruşturulması, kovuşturulması ve ilgili yargı faaliyetleri için kullanılan kişisel verilerin korunması konusunda bir Direktif önerisi de getirmektedir³⁰.

Unutulma hakkı, bu çalışmaların başlangıç aşamasında, AB Komisyonu tarafından hazırlanan 2012 tarihli ilk taslak metinde yer almıştır. Bu taslak metnin "*Unutulma ve Silinme Hakkı (Right To Be Forgotten and To Erasure)*" başlıklı 17. maddesinde³¹ bireye, kişisel verileri çok uzun süredir toplanış amaçları çerçevesinde kullanılmıyorsa ve veri sahibinin de söz konusu verilerin saklanması rızası yoksa bu verilerin silinmesini sağlama ve daha fazla yayılmasını engelleme konusunda bir talep hakkı tanınmıştır. Bu madde, unutulma hakkının açık ve net bir biçimde ifade edildiği ilk düzenleme olması

²⁷ Akgül, s. 15.

²⁸ Akgül, s. 24.

²⁹ Tekin, N., "Kişisel Verilerin Korunması İle İlgili Türkiye'deki Kanun Tasarısının Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Işığında Değerlendirilmesi", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 4(4), 2014, s. 243.

³⁰ http://ec.europa.eu/cyprus/news/20130128_data_tr.htm (Erişim Tarihi: 02.01.2016)

³¹ Avrupa Birliği Komisyonu'nun 95/46/EC Sayılı Direktifte Yapılması Planlanan Değişiklik Önerisinin Tam Metni İçin Bkz. "*Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the Protection of Individuals with regard to processing of Personal Data and on the Free Movement of Such Data (General Data Regulation)*", http://ec.europa.eu/justice/data-protection/document/review2012/com_2012_11_en.pdf (Erişim Tarihi: 02.01.2016)

nedeniyle önem taşımaktadır. Ancak, bu değişiklik önerisi henüz yürürlük kazanmadan, Avrupa Birliği Adalet Divanı(ABAD) tarafından verilen bir karar³² ile unutulma hakkı ilk kez hukuksal bir temele oturmuş ve bu konudaki ilk içtihat oluşmuştur. Bahsedilen düzenlemeler henüz öneri aşamasında olduğu ve uygulamada örneği bulunmadığı için söz konusu karar unutulma hakkının sınırlarının belirlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

B.- Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın Unutulma Hakkı Kararı³³

Avrupa Birliği içerisinde en üst mahkeme olan Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD)³⁴, AB hukukunun uygulanmasında son sözü söyleyen yargı organıdır. Adalet Divanı'nın temel amacı, AB hukukunun Avrupa Birliği içerisinde her yerde aynı şekilde yorumlanmasını ve uygulanmasını sağlamaktır. Divan, Birlik hukukunun yorumlanmasında ve uygulanmasında hukuka saygıyı sağlama, ulusal hukuk düzenleri ile AB hukuk düzeni arasındaki ilişkileri düzenleme, hukuki denetim ve yorum, uyuşmazlık çözme, hukuk yaratma ve boşluk doldurma işlevlerini yerine getirmektedir³⁵.

Unutulma hakkına ilişkin olarak ABAD'ın kararına esas oluşturan davanın temelini, bir internet kullanıcısının arama motoru Google'da "*Mr Costeja González*" adlı avukatın adını girdiğinde, "*La Vanguardia*" isimli günlük bir gazetenin 19 Ocak ve 9 Mart 1998 tarihli iki sayfasına link vermesi³⁶ ve bu link verilen sayfalarda Costeja Gonzalez'in ismine açık olarak yer verilerek sosyal güvenlik borçları nedeniyle hakkında yapılan haciz işlemiyle ilgili bilgilerin yer alması oluşturmaktadır. Costeja Gonzalez, öncelikle *La Vanguardia* gazetesinin bu sayfaları kaldırmasını ya da kendisiyle ilgili kişisel verilerin artık görünmeyecek şekilde bir değişiklik yapmasını veya arama motorları tarafından tanınan imkanları kullanmak suretiyle kişisel verilerinin korunması için belli araçları kullanmasının zorunlu tutulmasını talep etmiştir. İkinci olarak, kendisiyle ilgili haciz işlemlerinin

³² Kararın İngilizce metni için bkz. http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf?doclang=EN&docid=152065 (Erişim Tarihi: 02.01.2016); Kararın Türkçe çevirisi için bkz. Kaya, M. B., "Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın 13 Mayıs 2014 Tarihli Google Unutulma Hakkı Kararı", *Küresel Bakış*, Y. 2015, Sa. 17.

³³ http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf?doclang=EN&docid=152065 (Erişim Tarihi: 02.01.2016)

³⁴ http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7024/ (Erişim Tarihi: 02.01.2016)

³⁵ <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=45632&> (Erişim Tarihi: 02.01.2016)

³⁶ <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1998/01/19/pagina-23/33842001/pdf.html> (Erişim Tarihi: 02.01.2016)

yıllar önce ortadan kalktığını ve bu işlemlere yapılan atıfların artık tamamen ilgisiz olduğunu, bu nedenle Google İspanya ve Google Inc. şirketlerinin kendisiyle ilgili söz konusu kişisel verileri kaldırması ya da gizlemesi; böylece arama motorlarında yer almaması ve bundan böyle La Vanguardia'ya yapılan bağlantıların içerisinde görünmemesi istemiyle 95/46/EC sayılı Direktif uyarınca "*İspanyol Veri Koruma Kurumu'na (İVKK)*" şikayette bulunmuştur³⁷.

İVKK, 30 Temmuz 2010 tarihli kararıyla, La Vanguardia hakkındaki şikayeti İspanyol hukukundaki düzenlemelere dayanarak reddederken, Google İspanya ve Google Inc. şirketleri hakkındaki şikayeti kabul etmiştir. İVKK arama motorlarının veri işleme faaliyeti yaptıklarından dolayı veri koruma mevzuatına tabi olduklarını, listeledikleri arama sonuçlarındaki kişisel verileri işlediklerini, bu itibarla bireylerin talepte bulunması halinde ilgili verinin üçüncü kişiler tarafından bilinmemesi için verinin geri çekilmesi, belirli veriye erişimin yasaklanması ve kişisel verilerin silinmesi konusunda sorumlu olduğunu ifade etmiştir. Google İspanya ve Google Inc şirketleri, bu karara karşı "*İspanya Ulusal Mahkemesi(Audiencia Nacional)*" nezdinde dava açmıştır. İspanya Yüksek Ulusal Mahkemesi bu davaları birleştirmiş ve konu hakkında görüş bildirmesi için davayı ABAD'a taşımıştır³⁸.

ABAD, unutulma hakkına ilişkin kararını, 95/46/EC sayılı Direktif'in ilgili hükümlerine dayanarak almıştır. Başvuruyu incelemeye geçmeden önce hukuki çerçeveyi çizen Divan, talebin "*Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın (Temel Haklar Şartı)*"³⁹ 8. Maddesinin ve 95/46/EC sayılı Direktif'in ilgili hükümlerinin yorumlanmasıyla ilgili olduğunu belirtmiştir. Divan hukuki çerçeveyi çizerken gerçek kişilerin kişisel verilerinin işlenmesi durumlarında başta kişisel mahremiyet hakkı olmak üzere, temel hak ve özgürlükleri korumak ve bu tür verilerin serbestçe dolaşımı önündeki engelleri kaldırmak amacı taşıyan 95/46/EC sayılı Direktif'in önsözündeki 2, 10, 18, 20 ve 25. beyanlar kısmına atıf yapmış, daha sonra direktifin 2. maddesinde düzenlenen "*kişisel veri*", "*kişisel verilerin işlenmesi*", "*denetleyici*" kavramlarını açıklamıştır⁴⁰.

³⁷ Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın (ABAD) 13.05.2014 tarih ve C-131/12 sayılı kararı, § 14-15.

³⁸ ABAD, C-131/12, § 17-20.

³⁹ <http://avrupa.info.tr/tr/ab-ve-sivil-toplum/haklar-bildirgesi.html> (Erişim Tarihi: 02.01.2016)

⁴⁰ ABAD, C-131/12, § 3-4.

Direktifin "*Veri Kalitesine İlişkin Prensipler*" başlıklı 6. maddesine⁴¹ gönderme yapan divan, üye devletlerin kişisel verilerin toplanmasını, işlenmesini, toplama amacına aykırı olarak işlenmemesini, doğru ve gerektiği yerde güncel tutulmasını, silinme veya düzeltilme amaçlarını göz önünde bulundurarak verilerin yanlış veya eksik olmamasını sağlayacak önlemleri almakla yükümlü olduğuna değinmiştir. Ayrıca Direktif'in '*Erişim hakkı*' başlıklı 12(b) maddesindeki "*Üye Devletlerin, her veri öznesinin özellikle verinin eksik veya yanlış yapısı yüzünden, bu Direktif'in hükümlerine uymayan işlemede, verilerin engellenmesi veya silinmesi, uygun olarak düzeltilmesini; denetleyiciden temin etme hakkını garanti edecektir*" şeklindeki düzenlemeyi de göz önünde bulundurmıştır. Divan kişisel verilerle ilgili olarak 95/46/EC sayılı Direktif'in 12(b) ile 14. Maddesinin 1. Fıkrasının (a) bendi⁴² altındaki taleplerin veri öznesi tarafından doğrudan denetleyiciye yöneltilebileceğini; denetleyicinin taleplerin esaslarını gereken şekilde inceleyip, durum gerektiriyorsa söz konusu verinin işlenmesini sona erdirmesi gerektiğine işaret etmiştir. Denetleyici talebi kabul etmezse veri öznesi konuyu, gerekli kontrolleri yerine getirmesi ve denetleyicinin belirli önlemleri almasını sağlaması için denetleme makamının veya yargı makamının önüne getirebilecektir⁴³. Divan, arama motorlarından kaldırılma talepleri

⁴¹ Veri Kalitesine İlişkin Prensipler

Madde 6:

1. üye devletler, kişisel verilerin aşağıdaki şekilde olmasını sağlayacaklardır:

(a) adil ve yasal olarak işlenmiş;

(b) belirli, açık ve meşru amaçlar için toplanmış ve bu amaçlarla uyumsuz biçimde başkaca işlenmemiş. üye devletlerin uygun korunma önlemleri sağlaması koşuluyla; tarihsel, istatistiksel veya bilimsel amaçlar için verilerin detaylı işlenmesi; uyumsuz olarak kabul edilmeyecektir;

(c) toplandığı ve/veya ayrıca işlendiği amaçlara ilişkin olarak yeterlidir, ilgilidir ve bu amacı aşmaz;

(d) doğrudur ve gerektiği yerde güncel tutulur. toplanma ve sonrasındaki işleme, silinme veya düzeltilme amaçlarını göz önünde tutarak verilerin yanlış veya eksik olmamasını sağlayacak tüm makul önlemler alınmalıdır;

(e) verilerin toplandığı esnada veya sonrasında işlendiği amaçlar için gerekenden daha uzun olmayan süre boyunca, veri öznelerinin tespitine izin veren biçimde tutulur. üye devletler, tarihsel, istatistiksel veya bilimsel kullanım amacıyla daha uzun süreli depolanan kişisel veriler için uygun koruma önlemleri alacaktır.

2. 1. Paragrafa uyulmasını sağlamak, denetleyicinin sorumluluğundadır.

⁴² Madde 14: Üye Devletler aşağıdaki hakları veri öznesine tanıyacaktır:

(a) En azından Madde 7 (e) ve (f)'de atıfta bulunulan durumlarda, ulusal mevzuat tarafından aksinin belirtilmesi haricinde, kendisine dair verilerin işlenmesinde, özel durumuna ilişkin zorlayıcı kanuni gerekçelere her zaman itiraz etmek.

⁴³ ABAD, C-131/12, § 77.

değerlendirilirken arama motoru işletmecisinin salt ekonomik menfaatinin değil, aynı zamanda kaldırılması istenen bilgiyle ilgili olarak bu bilgiye erişmek isteyen ve ilerde isteyebilecek olan internet kullanıcılarının meşru menfaatlerinin de dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Divan, dava konusu olayda ve buna benzer taleplerde, diğer internet kullanıcıların meşru menfaatleri ile veri öznesinin Temel Haklar Şartı'nın 7 ve 8. Maddesi⁴⁴ altındaki hakları arasında adil bir denge gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir. Veri öznesinin haklarının diğer internet kullanıcılarının haklarından üstün olabileceği gerçeği karşısında söz konusu dengeyi kurarken her somut olayda, uyumsuzluk konusu olan bilginin niteliği, veri öznesi için bu bilginin değeri ve diğer internet kullanıcıların söz konusu bilgiye ulaşmaktaki menfaatlerinin değerlendirilmesi gerektiğine değinmiştir. Veri öznesinin toplum içindeki konumunun diğer kişilerin bilgi almadaki menfaat derecesini artırabileceğine değinilmiştir⁴⁵. Divan, kişisel verilerin işlenmesinin Direktif'in Madde 12(b) ile 14. Maddenin 1. Fıkrasının (a) bendindeki şartları sağlaması koşuluyla, ilgili kişisel verinin arama motorunda gösterilmesinin geçerli bir hukuki dayanağı olsun yahut olmasın arama motoru işletmecisinin söz konusu verileri kaldırmakla yükümlü olduğunu vurgulamıştır⁴⁶. Divan, veri öznesinin talebinin sadece verinin hatalı olmasından değil, özellikle, "*verilerin eksik, ilgisiz veya işlenmesinin amacına göre aşırı olmasından, güncel tutulmamlarından; tarihi, istatistiksel veya bilimsel amaçlarla tutulmaları zorunlu olmadığı sürece gereğinden fazla süreyle sistemde tutulmalarından*" da kaynaklanabileceğini belirtmiştir⁴⁷.

Divan bütün bu değerlendirmelerinin sonucunda, bireylerin yukarıda sayılan şartlar altında kişisel verilerini içeren bağlantıların arama sonuçlarından çıkarılmasını arama motorlarından talep edebileceğine karar vermiştir. Costeja Gonzalez'in davasının konusunu oluşturan bilgilerin özel

⁴⁴ Madde 7: Özel ve Aile Yaşamına Saygı

Herkes, özel ve aile yaşamına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.

Madde 8: Kişisel Bilgilerin Korunması

1. Herkes, kendisine ilişkin kişisel bilgilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir.

2. Bu tür bilgiler, belirtilen amaçlar için ve ilgili kişinin muvafakatine veya yasadaki öngörülen başka meşru temele dayalı olarak adil şekilde kullanılmalıdır. Herkes, kendisi hakkında toplanmış olan bilgilere erişme ve bunlarda düzeltme yaptırma hakkına sahiptir.

3. Bu kurallara uyulması, bağımsız bir makam tarafından denetlenmektedir.

⁴⁵ ABAD, C-131/12, § 81.

⁴⁶ ABAD, C-131/12, § 88.

⁴⁷ ABAD, C-131/12, § 92.

hayatıyla ilgili olduğunu ve verilere ilişkin ilk yayının 1998'de yapıldığı gerçeğini göz önüne alarak, söz konusu bağlantıların kaldırılmasını/silinmesini talep etme konusunda bir hakkı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Divanın kararında, unutulma hakkının mutlak olmadığı, bireyin kişisel verilerinin korunması hakkı, toplumun haber alma hakkı, bireyin toplumdaki yeri, ifade özgürlüğü ve mahremiyet hakkı gibi hususların her olay açısından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği açık bir biçimde görülmektedir. Ayrıca Divan, Direktif'in 12(b) ile 14. maddesinin 1. Fıkrasının (a) bendi ve Temel Hakları Şartı'nın 7 ve 8. maddeleri altındaki temel hakları ışığında, bireyin kişisel verilerini içeren bilgilerin arama motorunun sonuçlar listesinde gösterilmek suretiyle kamunun bilgiye erişmesinde üstün bir menfaatini kanıtlayan özel nedenlerin bulunmadığı hallerde veri öznesi kişinin bu şekilde bir link verilmemesini yada bağlantıların kaldırılmasını talep edebileceğine karar vermiştir⁴⁸. Divan bu doğrultuda Costeja Gonzalez'in talebinin de yerinde ve haklı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

ABAD'ın unutulma hakkına ilişkin karardan sonra (Mayıs 2014'ten Kasım 2015'e kadar olan dönemde) bu hakkı kullanmak isteyen Google kullanıcılarının, toplam 1 milyon 234 bin URL kaldırma talebinde bulunduğu ve bunların yüzde 42'sinin kaldırıldığı, yerine getirilmeyen taleplerin ise hukuki dayanaklarının yeterli olmadığı gerekçesiyle kaldırılmadığı görülmüştür⁴⁹. Başvuruları kabul eden Google internetten doldurulan formda⁵⁰ kullanıcıların doğduğu ülkeyi, kaldırılmasını istedikleri linki, talepler nedenlerini ve geçerli bir fotoğraflarını göndermeleri istemektedir. Ayrıca Google formu doldurmadan önceki açıklamalar kısmında unutulma hakkına ilişkin olarak arka planı açıklamış, taleplere ilişkin olarak değerlendirme yaparken hangi hususları göz önünde bulundurduğunu belirtmiştir.

Değinilmesi gereken önemli noktalardan biri de, ABAD'ın kararının yalnız Google için değil tüm arama motoru servisi sağlayan şirketler için bağlayıcı olduğudur. Zira Divan karar metninde sorumluluğa atıf yaparken "*arama motorları*" ifadesini kullanmıştır⁵¹. Bu bağlamda karar, AB dahilinde hizmet veren her arama motoru için bağlayıcı niteliktedir. Divanın karardan sonra içerik kaldırma taleplerini sadece AB sınırları içerisinde ve AB

⁴⁸ ABAD, C-131/12, § 100.

⁴⁹ <http://webrazzi.com/2015/11/26/googlea-iletilen-unutulma-hakki-talepleri-artiyor/> (Erişim Tarihi: 02.01.2016)

⁵⁰ Unutulma hakkı formu için bkz. https://support.google.com/legal/contact/lr_eudpa?hl=en&product=websearch (Erişim Tarihi: 02.01.2016)

⁵¹ ABAD, C-131/12, § 19.

vatandaşları için uygulayan Google, AB sınırları dışından bu sonuçlara erişim imkanını kısıtlamamıştır. Unutulma hakkı talebi doğrultusunda ilgili bağlantıların, ülkelere özel Google sitelerinden kaldırmanın yetersiz olduğunun sıklıkla gündeme gelmesi üzerine, ilgili içeriklerin tüm Google sunucularından kaldırılması gerektiği haklı olarak dile getirilmiştir⁵². Zira mevcut durumda Google'ın, unutulma hakkı kapsamında kendisine ulaşan bir linkin silinmesi talebini haklı bulması halinde, ilgili linkin tüm Google veritabanından çıkartılmaması nedeniyle unutulma hakkına ilişkin talep sistemi, global değil yerel bazda sonuçlar üretecektir⁵³. Bu nedenle ABAD, yaşanan sorunun aşılması için söz konusu içerik kaldırmalarının "*Google.com*"u kapsayarak tüm dünyada geçerli olması gerektiğini ifade etmiştir⁵⁴. Unutulma hakkına ilişkin olarak ABAD'ın kararı ve devamında ortaya çıkan gelişmelere bakıldığında, unutulma hakkına ilişkin bir talebin, şuan için sadece bölgesel olarak sonuç doğursa da zamanla küresel anlamda etki doğuracağı, talepte bulunduğu zaman sadece AB üyesi ülkelerin sunucularından değil, bütün dünyadaki Google sunucularından ilgili verilerin kaldırılmasının mümkün olacağı öngörülebilir.

C.- Unutulma Hakkının Kapsamı

Unutulma hakkının kapsamını belirlerken 95/46/EC sayılı Direktif, bu Direktif'in yerine getirilecek olan regülasyon⁵⁵ ve ABAD'ın yukarıda değindiğimiz kararı önemli yer tutar. ABAD unutulma hakkına ilişkin kararını oluştururken 95/46/EC sayılı Direktif'in 6. Maddesi altında düzenlenen ilkeleri esas almıştır. Buna göre, birliğe üye devletlerin tarihsel, istatistiksel veya bilimsel kullanım amacıyla daha uzun süreli depolanan kişisel veriler için uygun koruma önlemlerini alması koşuluyla, denetleyicinin "*kişisel verilerin adil ve hukuka uygun şekilde işlenmesini, belirli, açık ve meşru amaçlarla toplanmasını ve bu amaçlarla bağdaşmayacak şekilde işlenmemesini; toplandığı ve/veya işlendiği amaçlara ilişkin olarak yeterli, ilgili ve amacı aşmaz nitelikte olmasını, verilerin doğru ve gerekli yerde güncel tutulmasını ve son olarak verilerin toplanma ve işlenmesi için yeterli*

⁵² <http://www.reuters.com/article/us-google-eu-privacy-iduskcn0ja1hu20141126> (Erişim Tarihi: 02.01.2016)

⁵³ <http://blog.statjus.com/2014/06/avrupa-adalet-divaninin-unutulma-hakki-karari-ve-bu-hakkin-kapsami/> (Erişim Tarihi: 03.01.2016)

⁵⁴ <http://webrazzi.com/2014/11/27/ab-unutulma-hakki-google/> (Erişim Tarihi: 03.01.2016)

⁵⁵ Regülasyon önerisi 08.04.2016 tarihinde AB Konseyi, 14.04.2016 tarihinde ise Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilmiştir.

görülebilecek bir süre boyunca veri sahiplerinin de ulaşmasına imkan tanınmasını temin etme" görevi vardır. Denetleyici, talep halinde bu maddedeki koşulları sağlamayan kişisel verileri Direktif'in 12 (b) maddesinde yer alan "engelleme, silme ve uygun olarak düzeltme" işlemlerinden birine tabi tutacaktır. Her ne kadar direktifte unutulma hakkına ilişkin açık bir ifade bulunmasa da talep halinde denetleyicinin gerçekleştireceği işlem unutulma hakkıyla benzer sonuçlar doğuracaktır. ABAD da kararını verirken bu hükümler doğrultusunda bir sonuca ulaşmış, Direktif'in 12 (b) maddesindeki verinin silinmesi veya engellenmesi ifadesinin karşılığı olacak biçimde "unutulma hakkı" kavramını kullanmıştır.

95/46/EC sayılı Direktif'te unutulma hakkına ilişkin açık bir düzenleme bulunmamasına karşın bu Direktif'in yerine getirilmesi planlanan AB Komisyonunun önerisinin/regülasyonunun 17. maddesi⁵⁶ doğrudan unutulma hakkına ilişkin olan ilk ve en açık düzenleme olup "*Unutulma ve Silinme Hakkı (Right To Be Forgotten and To Erasure)*" başlığını taşımaktadır. Bu düzenlemede kullanıcıya ait verilerin hangi durumlarda silinmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Buna göre eğer veriler çok uzun süredir toplanış amaçları çerçevesinde kullanılmıyor ve kullanıcı da söz konusu verilerin saklanmasına rıza göstermiyorsa "*veri denetçisi*"(*controller*) kullanıcıya ait verileri gecikmeksizin silmek ve daha fazla yayılmalarını engellenmek zorundadır. Ancak ifade özgürlüğünün korunması, genel sağlığı ilgilendiren bir konuda kamu yararının olması, tarihsel, istatistiksel ve bilimsel amaçlar ile Birliğin veya üye devletlerin hukuk sistemlerinin gerekli kıldığı durumlarda veri denetçisi veriyi tutma ve saklama hakkına sahiptir⁵⁷.

Bireyin şahsına ilişkin kişisel verileriyle ilgili olarak aşağıdaki durumlardan herhangi birinin gerçekleşmesi ve kişisel verilerin sahibinin söz konusu verilerin saklanmasına rızasının olmaması halinde kişinin unutulma hakkını talep etmekte hukuki yararı vardır:

- a) Kişisel veriler rızaya dayalı olarak yahut bir zorunluluk gereği paylaşılmasına rağmen hukuka ve dürüstlük kuralına uygun bir biçimde işlenmemişse,
- b) Kişisel veriler belirli, açık, ölçülü ve meşru amaçlarla toplanmamışsa,

⁵⁶ 95/46/EC Sayılı Direktif'in yerine getirilen Regülasyonun Tam Metni İçin Bkz. http://ec.europa.eu/justice/data-protection/document/review2012/com_2012_11_en.pdf (Erişim Tarihi: 15.04.2016)

⁵⁷ Güleler, s. 234.

- c) Kişisel veriler meşru amaçlarla toplanmasına rağmen bu amaçlarla bağdaşmayacak şekilde işlenmiş ve kullanılmışsa,
- d) İşleme faaliyeti yeterli, ilgili ve amaca uygun nitelikte değilse,
- e) Kişisel veriler doğru ve güncel olarak tutulmuyorsa,
- f) Kişisel verilerin toplanma veya işlenme amacı için gerekli olan süre aşılmışsa.

Sayılan durumların kümülatif olarak gerçekleşmesine gerek olmayıp bunlardan herhangi birinin gerçekleşmesi yeterlidir.

D.- Unutulma Hakkına Getirilen Eleştiriler

Bireyin sahip olduğu temel hak ve özgürlükler ile kişisel verilerin korunması hakkı arasında –dolayısıyla unutulma hakkı arasında- çok hassas bir denge vardır. Zira bir yanda kamunun bilgi alma, düşüncelerini açıklama hakları varken diğer tarafta bireyin kişisel verilerinin korunmasını, yayılmasının önlenmesini, ilgisiz ve geçersiz kişisel verilerin silinmesini talep etme hakkı vardır. Unutulma hakkına getirilebilecek ilk ve en temel eleştiri, unutulma talebi hakkında karar verilirken bahsedilen haklar ile unutulma hakkı arasındaki bu dengenin gözetilememesi durumunda ciddi hak kayıplarının yaşanabileceği ihtimalidir. Unutulma hakkına ilişkin talepleri alan Google, bu talepleri değerlendirirken söz konusu dengeyi sağlama amacıyla bireylerin kişisel verilerinin gizli kalmasındaki menfaati ile kamunun o bilgiye ulaşmadaki menfaatlerinin dengelenmeye çalışılacağını, bu aşamada ise bilginin güncelliği, kamu yararı ve benzeri konuları dikkate alacağını ifade etmiştir⁵⁸. ABAD ise verdiği kararın birçok yerinde kamunun bilgiye ulaşmadaki menfaati ile kişisel verilerin işlenmesine dair başta kişisel mahremiyet hakkı olmak üzere gerçek kişilerin temel hak ve özgürlükleri arasındaki dengenin korunması gerektiğine vurgu yapmıştır⁵⁹.

Arama motoru şirketlerine unutulma hakkı gerekçesiyle bir başvuru olduğunda, söz konusu şirketin talebin yerinde olup olmadığı konusunda tek karar verici olması sisteme getirilebilecek diğer bir eleştiridir. Zira ticari amaçlarla kurulan bir şirketin kendi menfaatinin de söz konusu olduğu bir konuda karar verirken ne kadar adil olacağı şüphelidir. Ayrıca söz konusu şirketlerin ilgili bölümlerinde çalışan kişilerin yeterli hukuki donanıma ve

⁵⁸ https://support.google.com/legal/contact/lr_eudpa?hl=en&product=websearch (Erişim Tarihi: 03.01.2016)

⁵⁹ ABAD, C-131/12, § 74, 81, vd.

bireyin temel hak ve özgürlükleri konusunda karar verme yetkinliğine sahip olup olmadıkları da eleştiriye açık bir konudur. Veri denetçilerinin "*unutulma yahut unutulmama*" yönünde vereceği kararların denetime tabi olup olmayacağı, bu denetimi kimin yapacağı, nasıl bir sistem oluşturulması gerektiği de açıklanmaya muhtaç konulardandır.

Her ne kadar unutulma hakkının küresel anlamda geçerli olması yönünde gelişmeler⁶⁰ ve talepler olsa da şuan için unutulma hakkının Avrupa coğrafyası hatta AB ülkeleriyle sınırlı olması eleştiriye açık olan diğer bir husustur. Kararı ilk uygulamaya geçiren Google'ın baş hukuk danışmanı David Drummond, The Guardian gazetesindeki köşesinde "*Unutulma Hakkı Üzerine Konuşmamız Gerekliyor*" başlığıyla yayınladığı makalesinde⁶¹ "*bu aynı bir kitabın kütüphanede bulunabileceği ancak kütüphanenin kataloğunda bulunamayacağını söylemek gibi*" ifadelerini kullanmıştır. Günümüz teknolojisinde Avrupa sınırları dışına çıkmadan bile internet ayarlarının değiştirilmesi suretiyle istenilen bilgiye istenilen zamanda ulaşılması mümkün olduğu için söz konusu durum unutulma hakkının gerçek anlamda sonuç doğurmasını engelleyecektir.

Getirilebilecek bir diğer eleştiri ise, unutulma hakkının mali boyutları üzerinedir. Bu bağlamda bu hakkın hayata geçirilmesi noktasında gerekli teknik altyapının hazırlanması için gereken dijital mühendislik masrafı ve internet şirketlerinin ekonomik çıkarlarının gözetilmesi gerektiği belirtilmiştir. Şirketlerin uluslararası etkileri olan hizmetleri yerine getirmesi nedeniyle unutulma hakkına ilişkin yapılacak düzenlemelerin şirketlerin ekonomik çıkarları ya da zararları dikkate alınarak gerçekleştirilmesi gerektiği için, hem şirketler hem de kullanıcılar açısından hukuki ve mali anlamda önemli belirsizliklerin olduğu dile getirilmiştir⁶².

Kişinin talebi doğrultusunda silinen/dijital hafızdan kaldırılan kişisel verilerin silinmeden önce farklı sunucularda saklanabileceği/birçok kopyasının alınabileceği düşünüldüğünde ve daha sonra bu verilerin birtakım kimselerce tekrar dijital ortamda yayınlanabileceği gerçeği karşısında tam manasıyla unutulmak mümkün değildir. Verilerin silinmesine/sözde unutulmasına karşın bu verileri daha önce bir şekilde edinen kişiler, bu

⁶⁰ <http://webrazzi.com/2014/11/27/ab-unutulma-hakki-google/> (Erişim Tarihi: 03.01.2016)

⁶¹ Drummond, D., "*We Need To Talk About The Right To Be Forgotten*". <http://www.theguardian.com/commentisfree/2014/jul/10/right-to-be-forgotten-european-ruling-google-debate> (Erişim Tarihi: 03.01.2016)

⁶² Gülener, s. 236.

bilgileri dijital ortamlara tekrar yükleyerek önce dijital hafızada daha sonra da gerçek hafızalarda bu bilgilere yeniden yer açacak ve bunun sonucunda verilerin unutulması engellenecektir.

Unutulma hakkına bir tepki olarak ortaya çıktığı kabul edilebilecek olan "*Hidden From Google*" isimli bir internet sitesi⁶³, "*Unutulma hakkı sebebiyle çıkarılan, silinen arama sonuçlarının bir listesi*" sloganıyla ABAD'ın unutulma hakkına ilişkin kararının ardından Google'ın bu karara uygun bularak arama sonuçlarından çıkardığı linkleri listelemektedir. Bu şekilde ortaya çıkan bir site "*dijital hafızada bir kere yer edinildiğinde artık unutulmanın mümkün olmadığını*" ifade etmesi açısından oldukça dikkat çekicidir.

IV.- TÜRKİYE'DE UNUTULMA HAKKINA İLİŞKİN DURUM

A.- Genel Olarak

ABAD'ın unutulma hakkına ilişkin aldığı kararın Türkiye'de uygulanabilir olup olmadığı hususu önemli bir konudur. ABAD, kararında unutulma hakkının uygulanması ile ilgili, 95/46/EC sayılı Direktif'in ilgili hükümlerine de atıf yaparak AB'ye "*üye devletleri*" sorumluluk kapsamında tutmuştur. Türkiye, AB'ye üye devlet statüsünde olmayıp aday devlet sıfatını taşıdığı için ABAD'ın unutulma hakkı kararı Türkiye için bağlayıcı değildir. Ancak arama motoru hizmeti sağlayan şirketlerin inisiyatif alarak, AB üyesi olmamasına karşı Google'ın dahil ettiği dört ülke (İzlanda, Lihtenştayn, Norveç ve İsviçre) gibi Türkiye'yi de dahil etmesi mümkündür⁶⁴.

Türk hukukunda unutulma hakkının temeli olarak sayılabilecek olan "*hukuk devleti ilkesi (AY. m.2), bireyin maddi ve manevi varlığını serbestçe geliştirme hakkı (AY. m.17), özel hayatın gizliliği hakkı (AY. m.20), konut dokunulmazlığı (AY. m.21), haberleşmenin gizliliği (AY. m.22), dini ve vicdani kanaatleri açıklamaya zorlanamama (AY. m.24), düşünce ve kanaatleri açıklamaya zorlanamama (AY. m.25)*" gibi anayasal düzenlemeler 1982 Anayasasında yer almaktadır. Ancak unutulma hakkına ilişkin açık bir düzenlemenin olmaması bir yana, bu hakkın temeli sayılan kişisel verilerin korunmasına ilişkin ayrı bir kanunumuz bile yakın zamana kadar bulunmamaktaydı. Türkiye'de kişisel verilerin korunmasına yönelik hukuksal

⁶³ <http://hiddenfromgoogle.afaqtariq.com/> (Erişim Tarihi: 05.01.2016)

⁶⁴ <http://blog.statjus.com/2014/06/avrupa-adalet-divaninin-unutulma-hakki-karari-ve-bu-hakkin-kapsami/> (Erişim Tarihi: 05.01.2016)

çalışmaların temeli 28.01.1981 tarih ve 108 numaralı Kişisel Verilerin Korunması Sözleşmesi'ne dayanmaktadır. Bu sözleşmenin Avrupa Konseyi tarafından 28.01.1981 tarihinde imzaya açılmış ve 1 Ekim 1985 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşmeyi 28 Ocak 1981 tarihinde imzalamış olmasına rağmen onay işlemlerini yerine getirmediği için sözleşme hukukumuzda yürürlüğe girmemiştir. Ancak bu sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunması dair Kanun, 18 Şubat 2016 tarih ve 29628 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandığı için önümüzdeki günlerde bu kanunun yürürlük kazanacağını söylemek mümkündür. Yaklaşık 35 yıldır bu sözleşmenin ülkemizde yürürlük kazanamamasının temel nedenlerinden birisi iç hukukumuzda kişisel verileri korumayla alakalı düzenlemelerimizin bulunmamasıdır. Bu bağlamda ulusal hukukumuzdaki kişisel verilerin korunmasına ilişkin kanun çalışmalarına bakacak olursak 1989 yılından beri sürdürülen çalışmalar 2016 yılına gelindiğinde bir sonuca ulaşmıştır. Bu zaman diliminde 2008 yılında meclise sunulan "*Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun Tasarısı*" yasalaşamamıştır. 2010 Anayasa değişikliği ile Anayasanın 20. maddesine eklenen 3. fıkra ile kişisel verilerin korunması hakkı tanınmış olup, kişisel verilerin korunması hakkının temel ilkeleri belirtilmiştir. Bu çerçevede getirilen kişisel verilerin silinmesi hakkı unutulma hakkıyla benzer sonuçlar doğurucu niteliktedir. Ancak anayasal düzenlemeye karşın maddede ifade edilen kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usulleri düzenleyecek kanunun çıkarılmaması kişisel verilerin korunması anlamında büyük bir eksikliğe neden olmaktadır. Bunun bir sonucu olarak yeniden gözden geçirilen ve düzenlenen Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı⁶⁵ 26.12.2014 tarihinde TBMM'ye gönderilmiş olmasına karşın yine yasalaşamamıştır. Avrupa Birliği tam üyelik sürecinde, müzakere fasıllarından dördü, doğrudan kişisel verilerle ilgilidir. Avrupa Birliğinin Türkiye ile ilgili olarak hazırladığı ilerleme raporlarında Türkiye'de veri koruma alanındaki kanuni boşluğa işaret edilmesi sonucu Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı tekrar gündeme gelmiştir. Bunun üzerine gözden geçirilen kanun tasarısı, 24.12.2015 tarihinde Başbakanlığa, 18.01.2016 tarihinde de TBMM'ye sevk edilmiştir. TBMM'de kabul edilerek yayımlanan 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na⁶⁶ baktığımızda doğrudan "*unutulma hakkı*" adı altında bir düzenleme yer almayıp 7. ve 11. maddelerinde "*kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale*

⁶⁵ 26.12.2014 tarihinde TBMM'ye gönderilen tasarı metni için bkz. <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-1009.pdf> (Erişim Tarihi: 05.01.2016)

⁶⁶ RG, 7.4.2016/29677

getirilmesi" hususları düzenlenmiştir. Bu hükümlerin unutulma hakkıyla benzer sonuç doğurması muhtemel olmasına karşın açık bir biçimde unutulma hakkına ilişkin bir hükmün yer almaması 7. maddenin son fıkrasındaki "*kişisel verilerin silinmesine, yok edilmesine veya anonim hâle getirilmesine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir*" hususunu oldukça önemli kılmaktadır. Kanunun geçici 1. maddesinin 4. fıkrasında "*Bu Kanunda öngörülen yönetmelikler bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde yürürlüğe konulur*" denildiği için 2017 yılı içerisinde yönetmelikte unutulma hakkına ilişkin bir düzenleme yapıp yapılmayacağı görülebilecektir. Belirtmek gerekir ki uzun yıllardır çıkarılmayan Kişisel Verilerin Korunması Kanunumuz daha çok 95/46/EC sayılı Direktifle uyumlu bir görünüm arz etmektedir. Avrupa Birliğinin 95/46/EC sayılı Direktifi günümüz koşullarında yeterli bulmadığı için kişisel veriler alanında yaptığı çalışmalara baktığımızda kişisel verilerin korunmasına dair kanunumuz nitelik bakımından tartışmaya çok müsait bir durumdadır. Ayrıca bu durum bilişim alanında coğrafi sınırların geçerli olmadığı, ülkeler arasında veri paylaşımının çok hızlı olduğu günümüz koşullarında AB ile uyumlu bir kişisel verilerin korunması sistemimizin bulunmamasına neden olabilecektir.

Her ne kadar unutulma hakkına ilişkin açık bir düzenleme ve bu yönde bir çalışma bulunmasa da kişilerin özel hayatına, haberleşme özgürlüğüne, kişilik haklarına yönelik saldırılara, kişisel verilerinin hukuka aykırı kaydedilmesine ve kullanılmasına engel olmak amacıyla "*5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun*"⁶⁷, "*5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)*", "*6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK)*"⁶⁸, "*5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK)*"⁶⁹, "*4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK)*"⁷⁰, "*6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu(TBK)*"⁷¹ gibi kanunlarda düzenlemelere yer verilmiştir. Bu bakımdan bireylerin internet ortamında yer alan ve rahatsız edici olması nedeniyle kaldırılmasını talep ettiği kişisel verileri mevzuatımızda yer alan farklı düzenlemeler ile korunabilmektedir.

⁶⁷ RG, 23.5.2007/26530

⁶⁸ RG, 14.2.2011/27846

⁶⁹ RG, 13.12.1951/7981

⁷⁰ RG, 08.12.2001/24607

⁷¹ RG, 4.2.2011/27836

Özel hukuk anlamında kişilik haklarının korunması TMK'nın 23-25. maddelerinde yer alan kişiliğin korunmasına ilişkin hükümlere ve TBK'nın 49. ve devamındaki haksız fiiller nedeniyle doğan sorumluluğu düzenleyen maddelere dayanılarak sağlanmaktadır. TMK ve TBK hükümleri kişisel verilerin korunması açısından kişilere bir koruma sağlasa da, kişisel verilerin korunması hakkının özel niteliği gereği istenilen korumayı doğrudan ve etkin bir biçimde sağlaması çok zordur.

5237 sayılı TCK'nin "*Kişilere Karşı Suçlar*" kısmının dokuzuncu bölümünde (132-140. maddeleri) "*Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar*" düzenlenmiştir. TCK'nin 134. maddesinde özel hayatın gizliliğinin ihlâli suç olarak tanımlanmaktadır. Böylece, gizli yaşam alanına girerek veya başka suretle başkaları tarafından görülmesi mümkün olmayan bir özel yaşam olayının saptanması ve kaydedilmesi cezalandırılmaktadır⁷². TCK'nin 135-139. maddelerinde kişisel verilerin hukuka aykırı kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı yollarla ele geçirme ve yayma eylemleri suç olarak düzenlenmiş olup suçun konusunu kişisel veriler oluşturmaktadır. Söz konusu suç tanımında kişisel verilerin bilgisayar ortamında veya kağıt üzerinde kayda alınması arasında bir ayırım gözetilmemiştir⁷³. Bunun sonucu olarak ilgili maddelerde kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi, ele geçirilmesi, yayılması, yayılan verilerin ise yok edilmemesi yani unutulma hakkının ihlal edilmesi halinde başvurulacak olan müeyyidelerin düzenlendiği görülmektedir. Her ne kadar unutulma hakkına ilişkin yasal bir düzenleme bulunmasa da bu maddeler unutulma hakkının ihlâline ilişkin sonuç doğurabilecek niteliktedir.

Unutulma hakkının bir görünümü sayılabilecek olan "*Uyar-Kaldır Sistemi*" Türk hukukunda ilk kez 5846 sayılı FSEK'in ek madde 4. maddesinin 3. fıkrasında⁷⁴ yer almış, sonrasında ise 5651 sayılı Kanunun 9. maddesinde

⁷² Kanun gerekçesi.

⁷³ Kanun gerekçesi.

⁷⁴ Ek Madde 4:

(3) Dijital iletim de dahil olmak üzere işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla servis ve bilgi içerik sağlayıcılar tarafından eser sahipleri ile bağlantılı hak sahiplerinin bu Kanunda tanınmış haklarının ihlâli halinde, hak sahiplerinin başvuruları üzerine ihlâle konu eserler içerikten çıkarılır. Bunun için hakları haleldar olan gerçek veya tüzel kişi öncelikle bilgi içerik sağlayıcısına başvurarak üç gün içinde ihlâlin durdurulmasını ister. İhlâlin devamı halinde bu defa, Cumhuriyet savcısına yapılan başvuru üzerine, üç gün içinde servis sağlayıcıdan ihlâle devam eden bilgi içerik sağlayıcısına verilen hizmetin durdurulması istenir. İhlâlin durdurulması halinde bilgi içerik sağlayıcısına yeniden servis sağlanır. Servis sağlayıcılar, bilgi içerik sağlayıcılarının isimlerini gösterir listeyi her ayın ilk iş günü

daha geniş ve açık bir düzenleme alanı bulmuştur. 5651 sayılı Kanunun "*içeriğın yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi*" başlığı altında düzenlenen 9. maddesinde⁷⁵ "*Uyar-Kaldır*" sistemi gereği hukuka aykırı içerikten şikayetçi olan kişilerin içeriğın kaldırılması için, yer ve ortam sağlayıcıdan talepte bulunması, buna rağmen yer ve ortam sağlayıcı gereken tedbirleri almazsa yargı yoluna başvurması öngörülmektedir. Uyar-kaldır sistemi sayesinde internet üzerinde bulunan hukuka aykırı içeriğın hukuka uygun hale getirilmesi yahut kaldırılması için içerikten etkilenen kişi veya kurum ile servis sağlayıcı arasında bir diyalog imkanı oluşturulmakta, tarafların iyi niyetle hareket etmeleri halinde sorun, başka mercilere intikal etmeden çözüme kavuşturulabilmektedir⁷⁶. Ancak bu sistemin de kendi içerisinde bir takım problemleri mevcuttur. Bireylerin takip edeceği yol ile ilgili olarak kanunen konulmuş bir zorunluluk olmaması, bireyler tarafından yer ve ortam sağlayıcılarına ulaşmak yerine doğrudan yargı yolunun tercih edilmesine neden olmakta, bu ise sorunun çözüm sürecini uzatmaktadır.

5651 sayılı Kanunla ilgili olarak değinilmesi gereken bir diğer nokta ise AİHM'nin 18 Aralık 2012 tarihli Ahmet Yıldırım/Türkiye kararıdır⁷⁷. Kararda mahkeme 5651 sayılı Kanunun 8. maddesinde düzenlenen erişim engelleme şeklindeki müdahalenin, AİHS'nin gerektirdiği öngörülebilirlik koşuluna cevap vermediğine, bir bilgi kaynağına erişimin kısıtlanması şeklindeki müdahalenin hangi koşullarda yapılabileceğine ve olası kötüye kullanmaları önleyecek biçimde yargısal denetim güvencesi sağlamanın katı bir yasal düzenlemeyle çerçevesinin çizilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Ancak dava konusu sorunun, yerel mahkemenin yapılan müdahalenin gerekli olup olmadığını değerlendirirken, çatışan menfaatler arasındaki dengeyi nasıl

Bakanlığa bildirir. Servis sağlayıcılar ile bilgi içerik sağlayıcıları, Bakanlıkça istendiği takdirde her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdür. Bu maddede belirtilen hususların uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlık tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

⁷⁵ Madde 9:

(1) İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar, içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması hâlinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemi ile içeriğın yayından çıkarılmasını isteyebileceği gibi doğrudan sulh ceza hâkimine başvurarak içeriğe erişimin engellenmesini de isteyebilir

⁷⁶ Aslankurt, B., "*5651 sayılı Kanun'da Yapılan Değişiklikler: Ölümle Korkutup Sıtmaya Razi Etmek Mi?*" http://www.tepav.org.tr/upload/files/1395667720-1.5651_sayili_kanunda_yapilan_degisiklikler_olumle_korkutup_sitmaya_razi_etmek_mi.pdf (Erişim Tarihi: 01.02.2016)

⁷⁷ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115705> (Erişim Tarihi: 02.02.2016)

kuracağı yönünde mahkemelere herhangi bir yükümlülük yüklemeyen ulusal yasadaki kaynaklandığı sonucuna ulaşmıştır. AİHM dava tarihi itibarıyla internet alanındaki en temel kanuni düzenlememiz olan 5651 sayılı Kanuna ciddi bir eleştiri getirmiştir. Kanunun genel içeriği ve 8. madde özelindeki söz konusu eksikliğin, başvurucunun ifade özgürlüğü hakkını ihlal ettiğine, bu durumun ise kişilerin demokratik bir toplumda hukukun üstünlüğünün gerektirdiği ölçüde bir korumaya sahip olmasına imkân vermediğine vurgu yapmıştır. Bu nedenle 5651 sayılı Kanundaki kimi düzenlemeler, unutulma hakkıyla benzer sonuçlar doğursa da bu sonuçların kişilerin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermesi ihtimali nedeniyle başta AİHS olmak üzere diğer uluslararası hukuk mevzuatına aykırılık teşkil edebileceğini söylemek mümkündür. Bu nedenle unutulma hakkı konusunda eğer bir kanuni düzenleme yapılacaksa 5651 sayılı Kanuna -özellikle 8. ve 9. maddeye getirilen eleştiriler dikkate alınmalıdır.

B.- YARGITAY HUKUK GENEL KURULU'NUN UNUTULMA HAKKINA İLİŞKİN KARARI⁷⁸

Yargıtay incelemesine konu olan davada, davacı 2006 yılında gerçekleşen mağduru olduğu cinsel saldırı eylemi nedeniyle şikayetçi olmuş, yapılan yargılama sonucunda yerel mahkemece verilen karar 2009 yılında Yargıtay tarafından onanmıştır. Mağdur davacı gerek hazırlık gerekse de yargılama aşamasında cinsel saldırının nasıl gerçekleştiğini açık bir şekilde anlatmış, bu anlatımlar doğal olarak karar metnine geçirilmiştir. Karar mağdur ve sanığın ismi rumuzlanmaksızın 2010 yılında yayınlanan bir kitapta yer almıştır. Davacı bir ceza hukuku kitabında isminin rumuzlanmaksızın aynen kullanılması üzerine kişilik haklarının ihlal edildiği ve bu nedenle manevi zarara uğradığı iddiasıyla tazminat davası açmış; yerel mahkeme rumuzlanmaksızın kişinin ismine bir kitapta yer verilmesinin kişilik haklarını zedelediğini gerekçesiyle manevi tazminat talebinin kısmen kabulüne karar vermiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesi ise davacının isminin rumuzlanmaksızın yayımlandığı kitabın bilimsel nitelikli bir çalışma olduğunu, kamuya açık hale gelen Yargıtay kararının bilimsel çalışma ürünü olan kitapta olduğu gibi yer almasının kişilik haklarına saldırı teşkil etmeyeceğinden davalıların sorumlu tutulamayacağını belirterek davanın reddedilmesi gerektiğine, bu nedenle yerel mahkemenin kararının

⁷⁸ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 17.06.2015, 2014/4-56 E, 2015/1679 K. sayılı kararı.

bozulmasına karar vermiştir⁷⁹. Dosyanın yerel mahkemeye gönderilmesi üzerine yeniden yapılan yargılama sonucunda; yerel mahkeme önceki gerekçelerine dayanarak kararında direnmiştir. Direnme nedeniyle dava Hukuk Genel Kurulu(HGK) önüne gelmiş; HGK yaptığı inceleme sonucunda ABAD'ın yukarıda bahsettiğimiz kararına atıfta bulunarak davacının durumunu unutulma hakkı çerçevesinde değerlendirmiştir.

HGK önüne gelen uyuşmazlığın temelini *"unutulma hakkı ve bunun sonucu olan kişisel verilerin ve kişilik hakkının korunması ile bilim ve sanat hürriyetinin birbiri karşısında sınırlarının belirlenmesi"* olduğunu belirtmiş; sorunun çözümünün ise *"bilim ve sanat özgürlüğü ile bireyin temel hakları arasında adil bir dengenin kurulmasıyla"* sağlanacağına vurgu yapmıştır.

HGK kararında unutulma hakkını *"üstün bir kamu yararı olmadığı sürece, dijital hafızada yer alan geçmişte yaşanan olumsuz olayların bir süre sonra unutulmasını, başkalarının bilmesini istemediği kişisel verilerin silinmesini ve yayılmasının önlenmesini isteme hakkı"* olarak tanımlamıştır. HGK unutulma hakkına ilişkin olarak tanımını yaparken her iki hakkın (kişisel verilerin korunması hakkı ve unutulma hakkı), bireyin kişisel verileri üzerinde serbestçe tasarruf edebilmesine, geçmişin engeline takılmaksızın geleceğe yönelik plan yapabilmesine ve kişisel verilerin kişi aleyhine kullanılmasının engellenmesine hizmet ettiğine değinmiştir.

HGK kararını AİHS, 95/46/EC sayılı Direktif, 108 no'lu Sözleşme'nin ilgili hükümleri ve ABAD'ın unutulma hakkı kararına atıf yapmak suretiyle oluşturmuştur. Kişisel verilerin korunması hakkı ve unutulma hakkına ilişkin olan ulusal ve uluslararası hukuk metinlerindeki ortak nokta, unutulma hakkının dijital/sanal ortamdaki kişisel veriler hakkında uygulanacağı hususudur. Ancak HGK'nın *"Unutulma hakkı tanımlarına ilişkin olarak, her ne kadar dijital veriler için düzenlenmiş ise de, bu hakkın özellikleri ve bu hakkın insan haklarıyla arasındaki ilişkisi dikkate alındığında; yalnızca dijital ortamdaki kişisel veriler için değil, kamunun kolayca ulaşabileceği yerde tutulan kişisel verilere yönelik olarak da kabul edilmesi gerektiği"* şeklindeki tespiti kararın en dikkat çekici noktalardan birisidir. Zira unutulma hakkına ilişkin yukarıdaki bütün açıklamalarımız bu hakkın dijital hafızada yer alan kişisel içerikler hakkında istenebileceğine ilişkindi. Ancak HGK unutulma hakkına yeni bir boyut getirerek bu hakkın sadece dijital ortamda yer alan kişisel veriler için değil, kamunun kolayca ulaşabileceği yerde tutulan her

⁷⁹ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 03.07.2013, 2013/6256 E, 2013/1282 K. sayılı kararı.

türlü kişisel verilere yönelik olarak da kabul edilmesi gerektiğine vurgu yapması kişisel verilerin korunması ve unutulma hakkı anlamında önemli bir gelişmedir. Ancak unutulma hakkının kapsamını genişletici bu yorum şekli uygulamada bir takım sorunlar doğurmaya müsaittir.

Bu açıklamaların ardından dava konusu olaya dönecek olursak davacı, yargılama sırasında verdiği dilekçelerinde de ısrarla üzerinde durduğu üzere, geçmişte özel hayatına ilişkin yaşadığı kötü bir olayın bilinmemesini, toplum hafızasından silinmesini istemektedir. Bu çerçevede, cinsel saldırı nedeniyle mağdur olduğu olayın üzerinden 4 yıl geçmesine karşın adının açık bir şekilde yazılarak kitapta yer alması nedeniyle kişi bir kez daha mağdur edilmiş; kişinin unutulma hakkı, kişisel verilerinin korunması hakkı ve özel hayatının gizliliği ihlal edilmiştir. HGK, önüne gelen olayda ABAD'ın unutulma hakkına ilişkin kararında da değindiği, kişisel verinin kamu hayatında oynadığı önemli rol ve halkın ilgili veriye yönelik yoğun ilgisi, üstün bir kamu yararı gibi özel sebeplerin bulunmadığı gerekçesiyle bilimsel eserde kişisel verilerin (kişinin adı) rumuzlanmaksızın kullanılmasını doğru bulmamıştır. Bu nedenle HGK, 2006 yılında gerçekleşen olayın davacının detaylı anlatımıyla Yargıtay kararında yer aldığı ve 2010 tarihli kitapta davacının isminin kişisel veri niteliğinde olması nedeniyle unutulma hakkını ve özel hayatın gizliliğini ihlal ettiği gerekçesiyle manevi tazminat talebinin kabulüne oy çokluğuyla karar vermiştir.

HGK verdiği bu karar ile daha sonra unutulma hakkı ve özel hayatın gizliliği temelinde ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklar için esas teşkil edebilecek nitelikte bir içtihat oluşturmuştur. HGK'nın bu kararı unutulma hakkına yeni bir boyut kazandırmasının yanı sıra Türk hukukunda unutulma hakkının açık bir ifadeyle hukuki zemine oturduğu ilk metin olması nedeniyle önemlidir. Karar unutulma hakkına ilişkin olarak geniş açıklamalar içermesi yönünden, bu hakla ilgili daha sonra yapılacak kanuni düzenlemeler ve bu konuda ortaya çıkacak uygulama sorunlarının çözümü için ışık tutabilecek niteliktedir. Ancak Türk hukukunda kanuni bir temeli olmayan kavramın kararın esasını oluşturması eleştiriye açık bir konudur. Zira Anayasanın 20. maddesinin 3. fıkrasının son cümlesine göre kişisel verilerin korunması hakkına -dolayısıyla da unutulma hakkına- ilişkin esaslar ancak kanunla düzenlenir. Kişisel veriler konusundaki mevzuatımızda unutulma hakkına ilişkin bir düzenleme bulunmamasına rağmen yargı içtihatlarıyla, kanunilik ilkesi ihlal edilmesi suretiyle bu kavramın hukukumuza sokulması sakıncalı bir durumdur.

SONUÇ

Özel hayatın gizliliği hakkı gerek ulusal hukukta gerek uluslararası hukukta korunan temel bir haktır. Bu hak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (m. 8), Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nde (m. 17), İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nde (m. 12) ve 1982 Anayasası'nın 20. maddesinde güvence altına alınmıştır. Söz konusu düzenlemelerde özel hayatın kesin bir tanımı olmadığı gibi mahkeme kararlarında da her olayda kullanılacak kalıplaşmış bir tanım ve sınırlandırma yapılmayarak değişik kararlarda özel hayatın içeriğine nelerin girdiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. AİHM, şahsi bilgilerin saklanması, AİHS 8. madde kapsamındaki özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı açısından çok önemli olduğunu, gizliliğine saygı göstermenin, AİHS'e taraf olan bütün Sözleşmeciler Devletler'in yasal sistemlerinin temel bir prensibi olduğunu bir çok kararında vurgulamıştır (*Z/Finlandiya*⁸⁰, § 95-99; *Burghartz/İsviçre*⁸¹, § 24). Kişinin rızası dışında özel/mahrem alanına girmek, bu suretle kişisel verilere erişmek, bunları kullanmak, yaymak bu hakka müdahale niteliği taşıyacaktır (*Leander/İsveç*, § 48). Teknolojideki gelişmelerle birlikte bireye ilişkin her türlü bilginin dijital hafızaya alınması, burada işlenmesi ve yayılabilmesi çok kolaylaşmıştır. Bireyin mahrem alanına ilişkin maruz kaldığı tehditler nedeniyle bu alanın korunması ihtiyacı hiç olmadığı kadar artmıştır. Bu konuda 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra özel hayatın korunması hakkı kapsamında sayılan kişisel verilerin korunması hakkı bağlamında düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Bu düzenlemelerden biri olan 95/46/EC sayılı AB Veri Koruma Direktifi esas alınarak 2010 yılından itibaren unutulma hakkı tartışılmaya başlandı; Avrupa Birliği Adalet Divanı tarafından verilen bir karar ile ilk kez hukuksal bir temele oturmuş, daha sonra 95/46/EC sayılı Direktif'in yerine getirilen Regülasyonda ilk kez bir düzenlemeye konu olmuştur.

Esasında unutulma hakkı, bireyin geçmişine ait internet ortamında yer alan başkaları tarafından bilinmesini istemediği her türlü kişisel verisinin kaldırılmasını talep edebilme, yayılmasını önleme hakkı olarak ifade edilebilir. Mahremiyet hakkı ve kişisel verilerin korunması hakkının bir yansıması sayılabilecek bu hak ile birey, geçmişinde bulunan ve kendisi için rahatsız edici nitelikte olan içeriklerin kaldırılmasını talep edebilme hakkına sahip olacaktır. Unutulma hakkıyla ifade özgürlüğü ve kamunun haber alma

⁸⁰ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58033> (Erişim Tarihi: 02.02.2016)

⁸¹ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57865> (Erişim Tarihi: 02.02.2016)

hakkı gibi bazı temel hak ve özgürlüklerin çatışma ihtimali söz konusu olduğu için bir verinin unutulmasına/silinmesine karar verilmeden önce sayılan haklar arasındaki hassas dengenin çok iyi gözetilmesi gerekir.

Unutulma hakkının kapsamını belirlerken 95/46/EC sayılı Direktif, bu Direktif'in yerine getirilen olan regülasyon ve ABAD'ın unutulma hakkına ilişkin kararı yol gösterici niteliktedir. Buna göre bireyin, şahsına ilişkin olup hukuka ve dürüstlük kuralına uygun bir biçimde işlenmeyen, belirli, açık, ölçülü ve meşru amaçlarla toplanmayan, bu amaçlarla toplanmasına rağmen bu amaçlarla bağdaşmayacak şekilde işlenen ve kullanılan, doğru ve güncel olarak tutulmayan kişisel verilerin unutulmasını talep etme konusunda menfaati vardır. Ancak kişinin kişisel verilerinin dijital ortamlarda tutulmasına rızası olmasa bile sayılan şartları sağlamayan ve kamunun haber alma hakkı başta olmak üzere diğer temel hak ve özgürlüklerin kişisel verilerin korunması hakkı karşısında ağır bastığı durumlarda unutulmak mümkün olmayacaktır.

Unutulma hakkı ile yukarıda sayılan diğer temel hak ve özgürlükler arasındaki dengenin sağlanıp sağlanamayacağı, arama motoru şirketlerinin unutulma hakkı çerçevesinde gelen talepleri değerlendirirken tek karar verici olmasının içinde barındırdığı sorunlar, unutulma hakkının küresel anlamda geçerli olması yönündeki gelişmelere rağmen unutulma hakkının şimdilik Avrupa coğrafyası hatta AB ülkeleriyle sınırlı olması, unutulma hakkının mali boyutları, silinen/dijital hafızdan kaldırılan kişisel verilerin silinmeden önce farklı sunucularda saklanabilmesi ve daha sonra bu verilerin birtakım kimselerce tekrar dijital ortamda yayınlanabilmesi ihtimali unutulma hakkına getirilen başlıca eleştiri konularıdır.

Unutulma hakkı açısından Türk hukukundaki duruma baktığımızda TCK, TTK, TMK, TBK, FSEK ve 5651 s. Kanunda yer alan düzenlemelere başvurarak unutulma hakkının sonuçlarına benzer sonuçların elde edilmesi mümkünse de bu kanunlar aracılığıyla sağlanan korumanın unutulma hakkının sağladığı koruma kadar yeterli olmayacağı açıktır. Kişisel Verilerin Korunması Kanununda ise unutulma hakkına ilişkin açık bir düzenleme bulunmayıp, kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesine ilişkin 7. maddesi çerçevesinde gerçekleştirilecek talepler sonuçları itibarıyla unutulma hakkına benzer olabilecektir. Ayrıca 7. maddenin son fıkrasında kişisel verilerin silinmesine, yok edilmesine veya anonim hale getirilmesine ilişkin hususların yönetmelikle düzenleneceğine işaret edildiği için unutulma hakkına ilişkin bir düzenlemenin bu yönetmelikte

yer alması yönünde haklı bir beklenti oluşmaktadır. Bilişim alanındaki ilerlemeler ve bu alanın küresel boyutu göz önünde bulundurulduğunda Avrupa Birliği'nin 95/46/EC sayılı Direktif'in yerine kabul ettiği regülasyonda unutulma hakkına ilişki açık düzenlemeye yer vermesine rağmen Türk hukukunda ne olacağı'nın henüz belirsiz olması hukukumuz açısından önemli bir eksikliklerdir.

Unutulma hakkına ilişkin bir düzenlememizin olmamasına karşılık HGK'nın verdiği karar unutulma hakkının ülkemiz hukuku açısından ifadesini bulduğu ilk metin olması itibariyle oldukça önemlidir. HGK'nın, kararında unutulma hakkı kavramını AB'de kullanılan farklı olarak sadece dijital platformlardaki kişisel veriler için değil, kamunun ulaşabileceği fiziksel ortamlardaki kişisel veriler için de kabul etmesi unutulma hakkının kapsamını daha önceki hukuki metinlere göre oldukça genişletmiştir. İlk ortaya çıktığı zamandan şimdiye kadar unutulma hakkıyla ilgili olarak, HGK kararında değindiğimiz hususlar da dahil olmak üzere ciddi gelişmeler olmuştur. Bu gelişmelerin Türk hukukunda yer bulup bulamayacağını Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun uygulanması sürecinde hep birlikte göreceğiz.

KAYNAKÇA

Kitaplar ve Makaleler

Akgül, Aydın, "Kişisel Verilerin Korunmasında Yeni Bir Hak: 'Unutulma Hakkı' ve AB Adalet Divanı'nın 'Google Kararı'", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, C. Ocak-Şubat 2015, Sa. 116, s. 11-38.

Aslankurt, Bilgi, "5651 sayılı Kanun'da Yapılan Değişiklikler: Ölümle Korkutup Sıtmaya Razi Etmek Mi?"
http://www.tepav.org.tr/upload/files/1395667720-1.5651_sayili_kanunda_yapilan_degisiklikler_olumle_korkutup_sitmay_a_razi_etmek_mi.pdf

Drummond, David, "We Need To Talk About The Right To Be Forgotten".
<http://www.theguardian.com/commentisfree/2014/jul/10/right-to-be-forgotten-european-ruling-google-debate>.

Dülger, Murat Volkan, *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*, Seçkin Yayınevi, 4. Bası, Ankara 2014.

Gülener, Serdar, "Dijital Hafızadan Silinmeyi İstemek: Temel Bir İnsan Hakkı Olarak "Unutulma Hakkı", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Y. 2012, Sa. 102, s. 219-240.

Kaya, Mehmet Bedii, "Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın 13 Mayıs 2014 Tarihli Google Unutulma Hakkı Kararı", *Küresel Bakış*, Y. 5, Sa. 17, Nisan 2015.

Ünsal, Çağrı Zeybek, "Google'ın Yeni Gizlilik Politikası Google Inc. Tarafından 1 Mart 2012 Tarihinde Yayımlanan Politikasının Kişisel Verilerin Korunması İlkeleri İle Uyumluluğu Ve Avrupa Birliği'nin 95/46/EC Sayılı Veri Koruma Direktifi Açısından Değerlendirilmesi", *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1), 2013, s. 99-123.

Tekin, Nurullah, "Kişisel Verilerin Korunması İle İlgili Türkiye'deki Kanun Tasarısının Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Işığında Değerlendirilmesi", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 4(4), 2014, s. 222-262.

Salihpaşaoğlu, Yaşar, "Özel Hayatın Kapsamı: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Işığında Bir Değerlendirme", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, Y. 2013, Sa. 3, s. 227-266.

Tezcan, Durmuş/ Erdem, M. Ruhan/ Sancaktar, Oğuz, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu, Seçkin Yayıncılık 2. Bası, Ankara 2004.

İnternet Kaynakları

Avrupa Birliği'nin 24 Ekim 1995 tarih ve 95/46/EC sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ile İlgili Bireylerin Korunması ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımına İlişkin Direktifi için bkz. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0046:en:HTML>

22.4.2008 tarihinde TBMM'ye gönderilen tasarı metni için bkz. <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0576.pdf>

26.12.2014 tarihinde TBMM'ye gönderilen tasarı metni için bkz. <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-1009.pdf>

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun metni için bkz. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6698.pdf>

Unutulma hakkı formu için bkz. https://support.google.com/legal/contact/lr_eudpa?hl=en&product=websearch

Avrupa Birliği Komisyonu'nun 95/46/EC Sayılı Direktifte Yapılması Planlanan Değişiklik Önerisinin tam metni için bkz. http://ec.europa.eu/justice/data-protection/document/review2012/com_2012_11_en.pdf

OECD Kişisel Verilerin Korunması Rehber İlkeleri için bkz. <http://www.oecd.org/internet/ieconomy/oecdguidelinesontheProtectionofPrivacyandTransborderFlowsOfPersonalData.htm>

T.C. Cumhurbaşkanlığı, Devlet Denetleme Kurulu, 27/11/2013 Tarih ve *"Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Ulusal ve Uluslararası Durum Değerlendirmesi ile Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Gerçekleştirilen Denetim Çalışmaları"* Konulu Denetim Raporu için bkz. <http://www.tccb.gov.tr/ddk/ddk56.pdf>

28.01.1981 tarih ve 108 numaralı "Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Şahısların Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme" metni için bkz. <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/108>

AİHM'nin resmi sayfası için bkz. <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>

<http://www.ab.gov.tr/index.php?p=45632&>

<http://avrupa.info.tr/tr/ab-ve-sivil-toplum/haklar-bildirgesi.html>

http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/01/120126_eu_data_protection.shtml

<http://blog.statjus.com/2014/07/googlein-bas-avukati-unutulma-hakki-kararinda-cifte-standart-var/>

<http://blog.statjus.com/2014/06/avrupa-adalet-divaninin-unutulma-hakki-karari-ve-bu-hakkin-kapsami/>

<http://www.statjus.com/2014/07/unutulma-hakki-kapsaminda-arama-sonuclarindan-silinenleri-listeleyen-site-hidden-from-google/>

http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7024/

http://ec.europa.eu/cyprus/news/20130128_data_tr.htm

http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-26_en.htm

http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1998/01/19/pagina-23/33842001/pdf.html>

<http://hiddenfromgoogle.afaqtariq.com/>

<http://www.reuters.com/article/us-google-eu-privacy-iduskcn0ja1hu20141126>

<http://webrazzi.com/2014/11/27/ab-unutulma-hakki-google/>

<http://webrazzi.com/2015/11/26/googlea-iletilen-unutulma-hakki-talepleri-artiyor/>

Yargı Kararları

Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın 13.05.2014 tarih ve C-131/12 sayılı kararı için bkz. http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf?doclang=EN&docid=152065

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Ahmet Yıldırım/Türkiye kararı için bkz. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115705>

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Leander/İsveç kararı için bkz. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57519>

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Kopp/İsviçre kararı için bkz. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58144>

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Z/Finlandiya kararı için bkz. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58033>

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Burghartz/İsviçre kararı için bkz. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57865>

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Amann/İsviçre kararı için bkz. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58497>

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Rotaru/Romanya kararı için bkz. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58586>

Anayasa Mahkemesi'nin 31/03/1987 tarih ve 1986/24 E., 1987/7 K. sayılı kararı.

Anayasa Mahkemesi'nin 18/05/2011 tarih ve 2009/1 E., 2011/82 K. sayılı kararı.

Anayasa Mahkemesi'nin 15/4/2014 tarih ve 2013/2284 başvuru numaralı bireysel başvuru kararı (Işıl Yaykır Başvurusu)

Bilişim Çağının Ortaya Çıkardığı... Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi, 65 (4) 2016: 1603-1636

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 03.07.2013 tarih ve 2013/6256 E.,
2013/12821K. sayılı kararı.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 17.06.2015 tarih ve 2014/4-56 E.,
2015/1679 K. sayılı kararı.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 17.06.2014 tarih ve 2012/12-1510 E.,
2014/331 K. sayılı kararı.